

Eesti Arstide Päevad 2015: kas arstide autonoomia on ohus?

Eli Lilles, Madis Filippov – Med24

Tänavuse aastakonverentsi avasesioon oli pühendatud arsti kutsealasele sõltumatu-
sele. Arstide jaoks on tegu fundamentaalse
teemaga, mille üle igapäevatoos ei juurelda.
Sõltumatu-
sele on aga esitatud hulk välja-
kutseid: olukorras, kus tervishoiusüsteem
on muutumas, regulatsioonid on üha
rangemad, infotehnoloogia pakub aina
paremaid võimalusi, muutub ka patsiendi
roll tugevamaks. Eesti Arstide Päevadel
tõstatati muu hulgas küsimus, kas see
toimub arstide autonoomia arvelt.

Eesti Arstide Päevade avaloengu pidas
arstide liidu eetikakomitee liige dr Indrek
Oro teemal „Vaba arst patsiendi valvsa
pilgu all“. Oma ettekandes rõhutas Oro, et
kutsealase sõltumatu-
sele näol on tegu väga
fundamentaalse ja olulise teemaga, millele
tavaliselt igapäevaselt ei mõeldaks, kuigi need
olulised printsiibid peaksid olema arstidel
alati kaasas. Autonoomia on üks eetilise
arstiabi põhilistest nurgakividest ning
oluline kategooria arsti-patsiendi suhetes.

See tähendab, et oma suhtes patsiendiga
annavad arstid otsustamisel tugevama sõna
patsiendile, kellel on õigus valida ravi ja
sellest keelduda.

Oma vaatenurga teemale andis ka külalis-
lektor Lauri Vuorenkoski Soome Arstide
Liidust. Vuorenkoski tutvustas Soome
Arstide Liidu käimasolevat projekti, mille
abil hinnatakse autonoomiat ning võima-
lusi, mida autonoomia säilitamiseks ja
arendamiseks tulevikus teha. Ta selgitas,
et autonoomiale pühendatakse tähelepanu
kui omaette teemale, sest on püstitatud
küsimus, kas arstide autonoomia on ohus.

Vuorenkoski viitas, et Maailma Arstide
Liit (WMA) on professionaalset autonoomiat
defineerinud kui vabadust, kuid samas
hõlmab WMA definitsioon ka vastutust
eneseregulatsiooni eest. Vuorenkoski sõnul
iseloomustavad arsti autonoomia praegust
olukorda asjaolud, et tervishoiusüsteem on
pidevas muutumises, regulatsioon kasvab,
infotehnoloogia pakub paremaid võima-
lusi süsteemi juhtimiseks ja seireks ning

tervishoid muutub üha enam meeskonnatööks. Autonomia põhiolemus on vastastikune usaldus, mis tuleb välja teenida ja mille kaotust on raske taastada.

Esineja tõi välja, et patsiendi roll on üha tugevam ning see mõjutab arstide autonoomiat, sest patsient muutub tarbijaks ning arst pole ainus otsustaja. Näiteks laienevad patsientidel valikute tegemise ja enesediagnostika võimalused. On tekkinud küsimus, kas arstidel peaks olema õigus keelduda patsientide ravist eetiliste tõekspidamiste tõttu, olgu selleks siis näiteks kontratseptiivide väljakirjutamine või aborti tegemine, kuna etteantud juhendite seisukohad ja arstide isiklik arvamus võivad siin erineda.

Autonomia on arsti kutse puhul fundamentaalne, ometi tuleb praegu mõelda ka sellele, et järk-järgult on autonoomia tulevikus vältimatu muutus. Küsimus on aga selles, kas lepatakse limiteeritud individuaalse, aga professioni tugeva autonoomiaga.

Arstide endi otsus, kes on arst

Vandeadvokaat Villu Otsmann rääkis oma ettekandes professionaalsest autonoomiast, võrreldes arste ja advokaate, ning selgitas, et professionaalne autonoomia on võim oma kutsealaste valikute üle. See tähendab, et professionaal saab oma töös ise teha sõltumatuid otsuseid.

Otsmanni sõnul on autonoomia otsustav element eneseregulatsioon. Nii pakkuski vandeadvokaat oma esinemises välja, et Eesti arstidel võiks olla õiguslikult tagatud oluliselt rohkem eneseregulatsiooni. Praegu on Terviseameti pädevuses arstilt arstina töötamise õigus ära võtta ning seda tehakse pärast süüdimõistvat kohtuotsust või arsti surma korral. Otsmann pakkus aga, et just arstid ise võiksid muu hulgas otsustada selle üle, kes on arst ja kes mitte.

Arstide liidu peasekretär Katrin Rehema vaidles vastu ning tõi välja, et eelkõige otsustab arstidele kutse andmise Tartu Ülikool. Otsmann põhjendas oma seisukohta ning selgitas, et ülikoolist saadakse diplom teatud ajahetkel, kuid inimene ja keskkond muutuvad. Ühtlasi pakkus ta välja kestva kolleegidepoolse järelevalve kogu arsti praktiseerimise aja vältel.

Kriitiline pilk ravijuhenditele

Dr Andres Asser Põhja-Eesti Regionaalhaigla neurokirurgia keskusest kinnitas

Fotod: 2 x Ülar Linnuste

oma ettekandes, et sõltumatule arstile on ravijuhendid head abivahendid, kuid ühtlasi peaksid arstid olema võimelised neid juhendeid kriitiliselt hindama. Asser viitas, et kui arstidelt küsiti, kas kvaliteedi mõõdikud ja ravijuhendid võiksid parandada tervishoiu kvaliteeti, siis pea pooled leidsid, et neil on pigem negatiivne mõju ning 29%, et neil pole mõju. Vaid 25% arvates parandavad ravijuhendid kvaliteeti (*Medscape Physician Compensation Report 2012*).

Ravijuhendite kaudu on võimalik sõltumatust maha suruda ja otsused ette anda. Asser rõhutas, et peab olema kriitiline uuringute suhtes, mille alusel juhendid välja antakse, ning tõi välja, et on algatusi, kus on kutsutud üles kõiki uuringuid ja ka nende algandmeid avaldama (PLOS, AllTrials). Juhendite kvaliteet on oluline, seda peaks omakorda hindama, näiteks on võimalik seda teha AGREE või AMSTARI instrumentide abil.

Konverentsipäev jätkus paralleelsessioonidega: sessioonil „Terve magu terveks eluks“ tutvustati maovaevustega patsientide nüüdisaegseid väheinvasiivseid uurimismetodeid ja vähi tekkimise riski vähendamise võimalusi. Lisaks arutleti, kuidas suurendada tervishoiutöötajate vaksineerimisega hõlmatust. Teisel päeval keskenduti laste ja noorukite vaimse ja füüsilise tervise probleemidele. Paralleelsessioonid olid pühendatud arstitööd abistavale infotehnoloogiale ning levinuimatele radioloogilistele uuringutele.

Artikkel on kirjutatud 9.-10. aprillil Nordea kontserdimajas toimunud Eesti Arstide Päevaldel peetud ettekannete põhjal.